

FRIMÄRKEN

– EN RÖD TRÅD GENOM LIVET

Ett tidningsfoto från invigningsmatchen den 8/6 1958 i fotbolls-VM i Norrköping, taget av fotografen Inge Hallberg. Av bl.a. detta foto gjordes souvenirer med frimärken och stämpelar (se den lilla bilden).

av Gunnar Jakobsson

VM i fotboll 1958, invigningen av Kolmårdens djurpark och scoutlägret vid Stegeborg som invigdes av kronprinsen, är några händelser som etsat sig fast hos författaren till detta vinnarbidrag i vår berättartävling, tack vare ett frimärksintresse sedan barnsben – och pappans jobb.

FÖRSTA PRIS
i Nordisk Filatelis
berättartävling

Frimärken har varit en röd tråd genom mitt liv så långt tillbaka som jag kan minnas.

Det började med att jag och min bror fick var sitt frimärksalbum i mitten av 50-talet. Det hette "Sveriges frimärken för ungdom". Det var så vackert att titta på framsidan som i regnbågens färger och svarta motivbilder beskrev det tidstypiska Sverige.

Till albumet hörde en liten svart skål i plast där man lade

frimärken, och sedan hällde man på lite kemiskt ren bensin för att se vilket vattenmärke som fanns på frimärket. Till albumet hörde också förstöringsglas, en tandningsmätare, en påse frimärksfastsättare och slutligen men inte minst, en pincett.

Det var inte många killar i min ålder som var intresserade av frimärken utan det var fotboll som gällde då, särskilt i den fotbollstokiga staden Norrköping där jag växte upp. Trots

att jag knappast skröt med min hobby, var jag ändå väldigt glad och stolt över mina frimärken.

Det blev brorsan och jag som under regniga dagar satt inne i pojkrummet och klippte frimärken från kuvert, tvättade och pressade dem i Svensk Uppslagsbok från 1937. Mammans största och tyngsta marmormotel fick tjänstgöra som press.

ibland blev vi osams eller avundsjuka på varandra när någon fick ett märke av typ I

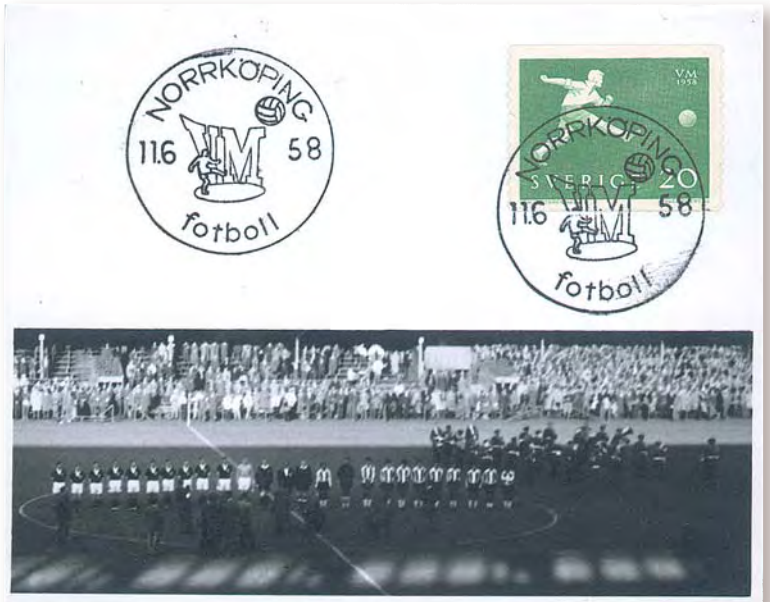
Här visar vi ett mindre souvenirkort från fotbolls-VM i Norrköping, även det gjort på fotopapper.

och den andre fick typ II, fast de såg likadana ut. Eller någon fick fyrsidig tandning medan den andre bara fick tvåsidig. Jag minns särskilt 5 öre grön Postsparbanken 50 år från 1933, och 30 öre brun Stående lejon från 1920, där små skillnader kunde få en att känna lycka eller avund.

VM gjorde stort intryck

Min pappa arbetade på 50- och första hälften av 60-talet på postens kundtjänst. Han hade många kontakter med företag, för att hjälpa till att lösa de problem som kunde finnas vid postbefordran. Även vid speciella arrangemang hjälpte han till för att finna lösningar.

Mitt första minne av ett sådant var då han var med och ordnade postgången vid fotbolls-VM 1958. Förutom logistikfrågorna togs en särskild stämpel fram som användes vid brevbefordran, men också i samband med speciella minnesdokument

av olika slag. Till exempel kombinerades olika uppsättningar av VM-frimärken och specialstämpeln med fotografier.

På den inledande bilden till denna artikel, som togs av den legendariske fotografen Inge Hallberg, kan man se intaget vid invigningsmatchen den 8 ju-

ni mellan Paraguay och Frankrike som Frankrike för övrigt vann med 7-3.

Den 11 juni spelades den andra matchen på "Parken". Paraguay slog Skottland med 3-2, och för Norrköpings del avslutades VM-arrangemang-
et den 19 juni då kvartsfinalen

Naturligtvis har denna broschyr med spelordningen under VM i fotboll 1958 sparats av författaren, och spelresultaten har skrivits in på maskin fram till och med semifinalerna.

**Spelordning
datum
och
tider
för
VM
i
FOTBOLL
1958**

startar 8 juni

GRUPP II NORRKÖPING		GRUPP III RÅSUNDA		GRUPP IV ÖSTEBORG	
	Resultat		Resultat		Resultat
19/00 Frankrike - Paraguay	7 - 3	8 juni kl. 14.00 Mexiko - Sverige	0 - 3	8 juni kl. 19.00 Brasilien - Österrike	3 - 1
20/00 Jugoslavien - Skottland	1 - 1	kl. 19.00 Ungern - Wales	1 - 1	kl. 19.00 England - Sovjet	2 - 0
20/00 Paraguay - Skottland	3 - 2	kl. 19.00 Mexiko - Wales	1 - 1	kl. 19.00 Brasilien - England	0 - 0
20/00 Frankrike - Jugoslavien	2 - 3	kl. 19.00 Sverige - Ungern	2 - 1	kl. 19.00 Sovjet - Österrike	2 - 2
20/00 Jugoslavien - Paraguay	3 - 3	Råsunda	0 - 0	kl. 19.00 Brasilien - Sovjet	2 - 0
20/00 Frankrike - Skottland	2 - 1	kl. 14.00 Sverige - Wales	0 - 0	kl. 19.00 England - Österrike	2 - 2
		kl. 19.00 Mexiko - Ungern	0 - 4	Östspel England - Sovjet	0 - 1
		Östspel Ungern - Wales	1 - 2		
		Efter omspelt		Efter omspelt	
		1. 1 Sverige 3 2 1 0 5 - 1 5		1. 1 Brasilien 3 2 1 0 5 - 0 0	
		3. 2 Ungern 3 1 1 1 6 - 3 3		3. 2 England 3 0 3 0 4 - 4 4	
		2. 1 Wales 3 0 3 0 2 - 2 3		2. 3 Sovjet 3 1 1 1 4 - 4 4	
		4. 4 Mexiko 3 0 1 2 1 - 8 1		4. 4 Österrike 3 0 1 2 2 - 7 7	

24 juni kl. 19.00 Östspel Segr. match 1. Sverige.....Tyskland... Segr. match 3	20 juni kl. 15.00 Råsunda Resultat -
24 juni kl. 19.00 Råsunda Segr. match 2. Brasilien.....Frankrike... Segr. match 4	28 juni kl. 17.00 Göteborg Match om 3dje pris Resultat -

damur finns i god sortering hos

Även när Kolmårdens djurpark invigdes togs en specialstämpel fram. Vad man inte visste då, var att man hade okända djur i parken!

ta som möjligt besöka den nyinvigda djurparken.

Någon gång på hösten 1965 besökte brorsan djurparken själv. Som vanligt hade han med sig sin kamera. Döm om hans förvåning då en stor älgdjur plötsligt uppenbarade sig 30 meter framför honom på gångbanan. Ett snabbt skott med kameran förevigade det ståtliga djuret. Sedan tror jag att rädsorna tog över både för brorsan och för älgan, och de skiljdes åt var sitt håll i snabb takt.

Språngmarschen för brorsans del slutade på kontoret hos Ulf Svensson, som informerades om att en älgdjur kommit lös. Ulf tittade förvånat på honom och sade att "du måste ha sett fel, vi har inte några älgar i vår djurpark".

Kommentaren var både rätt och fel. Safariparken där älgarna nu finns till beskådande öppnade långt senare. Det som hade hänt var att då man skulle bygga djurparken, stängslade man in ett så stort område att även några älgar hamnade innanför stängslet utan att någon

mellan Nordirland och Frankrike slutade med fransk seger med 4-0. Noteras skall att nya specialstämplar tagits fram för de två sista matcherna.

Jagade ut älg ur djurpark!

Det här med specialstämplar var ett inslag som upptog en hel del av pappas tid. I maj 1965 invigdes Kolmårdens djurpark. Som vanligt blev han involverad i arbetet för att se till

att postbefordran flöt så bra som möjligt. Naturligtvis togs en specialstämpel fram till invigningen.

Pappa och initiativtagaren och tillika direktören för Kolmårdens Djurpark, Ulf Svensson, kände varandra sedan tidigare genom Svenska Scoutförbundet där båda hade engagemang. Både brorsan och jag konfirmerades i Kvarsebo i Kolmården i scouternas regi med Ulf:s fru Marianne som lägerchef. Det här gjorde det naturligt att så of-

På vykortet t.v. invigningstalar dåvarande kronprins Carl Gustaf på scoutlägret vid Stegeborg, som ses på vykortet nedan. Båda korten är naturligtvis försedda med specialstämplar.

märkte det. Inte förrän brorsans möte med skogens konung.

Det måste ha känts konstigt för en djurparksledning att samla ihop folk, för att sedan mota ut djur från djurparken.

Kungens scoutnamn var Mowgli

På sommaren samma år var det dags för nästa arrangemang, nämligen det stora scoutlägret vid Stegeborg i Östergötlands skärgård. Det var det första storlägret för både pojkar och flickor med tusentals scouter. För säkerhets skull blev flickorna förlagda till fastlandet i Kåreholm, medan pojkarna hade sitt läger på Eknön, som bara kunde nås med färja.

Förutom en specialstämpel som bytte datum varje dag, tog man också fram ett särskilt förstadagskuvert samt ett vykort där kronprins Carl Gustaf invigningstalar. Kungens engagemang i scoutrörelsen, där han är förste hedersmedlem, är ju allmänt känt. Vad som är mindre känt är att hans scoutnamn som ung var Mowgli.

Den världsberömda Czeslaw Slania

På hösten 1965 fick pappa en förfrågan från Kungliga Poststyrelsen i Stockholm, om han kunde hjälpa till bland annat med att organisera och datorisera handläggningen av förstadagsbrev, som fått en allt större omfattning. Arbetet var tänkt att ta sex månader. Det blir ju nästan aldrig som man tänkt sig. Han blev kvar i Stockholm fram till sin pension 1983, där han hade en tjänst som byrådirektör på postens filateliavdelning.

Under dessa år lärde han känna många intressanta människor. Ibland berättade han små episoder om sina möten med dessa människor för familjen. Jag var väl inte så värst intresserad men ibland fastnade historien, och särskilt minns jag några berättelser om vår världsberömda frimärksgravör Czeslaw Slania.

Mästergravören Czeslaw Slania, här på en bild tagen i Simrishamn, hade både humor och gillade att köra bil fort!

Foto Morten Persson

Han föddes i Polen 1921 och kom till Sverige 1958. Redan året därpå började han arbeta för den svenska Posten. Sammanlagt graverade han över 1 000 frimärken. Det tusende märket som utgör en liten detalj av David Klöcker Ehrenstrahls takmålning på Drottningholms slott "Svenska kungars berömliga bedrifter", har också för- evigats som litografi.

Slania fick många erbjudanden från andra länder om arbete. Han blev dock Sverige trogen. Han berättade för pappa att han hade känt sig så väl omhändertagen här att han ville ge något tillbaka, trots att han säkert kunde ha fått mycket mer betalt utomlands.

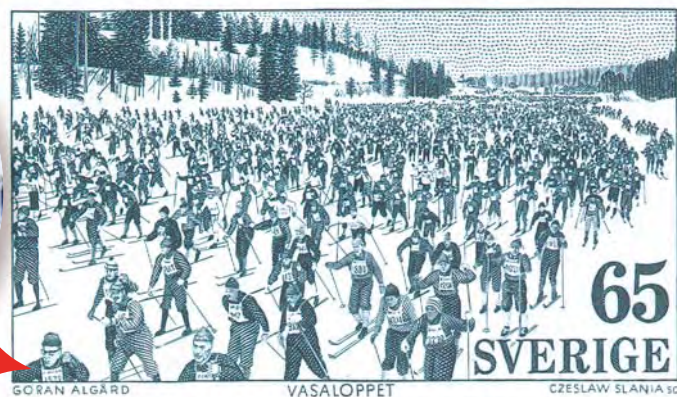
Han fick ändå tillräckligt bra betalt för att kunna köpa snabba bilar. Enligt vad som berättades var alltid arbetskamraterna på Poststyrelsen oroliga då Slania varit på besök i det gamla hemlandet Polen. Slania var känd för att köra alldeles för fort, och hade någon form av inofficiellt hastig-

hetsrekord på sträckan Ystad-Stockholm.

Graverade i morgonrock på julafton!

I mars 1973 gav Posten ut frimärksserien "I Dalom". Ett av frimärkena som graverats av Slania, föreställer en mängd Vasaloppsåkare som närmar sig betraktaren. Normalt sett ser man inget märkligt med frimärket, men den som tittar på det i ett förstoringsglas eller lupp, kan se ansiktsdrag på några av skidåkarna. Slania graverade nämligen ansiktena på sig själv, chefen för frimärkstryckeriet och ytterligare en person, på åkarna längst fram. Dessutom kan man på den nummerlapp som Slania själv har, läsa texten J. AFTON 1972.

Enligt pappa hade Slania berättat att han suttit hemma på julaftonsförmiddagen 1972 iförd morgonrock och graverat frimärket och lagt till de här lustigheterna. Nämnas skall också att ingen av de tre personer som man kan känna igen

På detta frimärke har Slania graverat in sitt eget porträtt samt ytterligare två andra i beaktingskretsen. Ingen av dessa tre har emellertid åkt Vasaloppet! (Förstoringen har gjorts med hjälp av SAFE:s digitala mikroskop.)

på frimärket hade åkt Vasaloppet.

Den mångkunnige Nils G. Stenqvist

Åren gick och jag hamnade i Skåne på grund av kärleken. Jag hade utbildat mig till polis och sysslade bland annat med att utreda falsk konst. I en utredning som handlade om falska grafiska blad kom jag i kontakt med professor Nils G. Stenqvist, som var utsedd till sakkunnig i domstolen.

När jag träffade Stenqvist första gången förstod jag nog inte hans storhet, utan såg honom bara som just sakkunnig på grafiska blad. Under förundersökningen besökte jag och en kollega honom i Stockholm där han introducerade oss på Nationalmuseum, där vi fick möjlighet att jämföra de förfalskade grafikbladen med originalen.

Vi lunchade tillsammans och då jag tog fram en sedel för att betala, fick jag det barnsliga infallet att försöka imponera på Stenqvist. Jag frågade honom om han kände till vissa säkerhetsdetaljer på sedeln som jag lärt mig. Det gjorde han, men visade samtidigt på ytterligare ett antal sådana. Förvånad frågade jag om hur han visste detta. Han berättade då att han hade uppdrag som sakkunnig på sedeltryckeriet i Tumba.

På eftermiddagen besökte vi

Stenqvists ateljé på Söder där han visade oss en del av sitt arbete och konstverk. Jag påpekade att en del av hans konst, som var mycket inriktad på stjärnor och snäckor, påminde om utsmyckningen som fanns på golvet på Naturhistoriska museet. Utan att på något sätt förhåva sig sa han bara:

– Det är jag som står bakom den.

Nu började jag förstå vad Stenqvist var för en människa – en som hade sitt finger med i det mesta som rörde offentlig konst i Sverige vid den här tidpunkten.

I ett sista desperat försök att berätta något som han inte visste, drog jag historien som pappa berättat om Slanias klädsel och skämtsinn, då han graverade frimärket med Vasaloppssåkarna på julafton 1972. Stenqvist tittade allvarligt på mig och sade:

– Det stämmer inte, jag var där när han graverade, och han hade ingen morgonrock på sig utan arbetade i sin pyjamas.

Efter den kommentaren insåg jag det meningslösa i att försöka imponera ytterligare.

Beträffande Nils G. Stenqvist kan jag bara tillägga att förutom sitt eget konstnärskap, var han engagerad i flera organisationer inom konstens område, bland annat som ledamot av konstakademin och professor vid konsthögskolan. Listan

kan göras hur lång som helst beträffande Stenqvists uppdrag, men det var som konsult till Postens konst- och programråd som han hade kontakt med Slania.

Varför sparade pappa så mycket?

Pappa finns inte längre. Där emot finns många tankar i mitt huvud om hans arbete och intresse för frimärken. Efter hans död tittade vi i den garderob där han ganska ostrukturerat förvarat mycket från sin tid vid posten. Varför sparade han så mycket, vad ville han med allt material och frimärken? Det får jag aldrig veta.

Nu är det min sak att försöka tolka och göra något av det hela. Att sätta tankarna på pränt är ett sätt. Ett annat är att rama in de små konstverk som frimärken, svarttryck, stämpel och mycket annat utgör. Kanske det blir en liten konstutställning i miniatyr till minne av en pappa och hängiven "postis", och kanske det blir en ny berättelse om andra saker i gömmorna. □

Søk etter det du samler på:
www.skanfil.no